

SZÁSZ PÉTER:

ELFOGULTAN

A mikor hosszú idő után ismét színpadra lépett — nagyon messziről érkezett vissza — Shakespeare-vígjátékok játszottak a Madách Színházban. Bejátszott előadás, bejátszott siker, de ezen az estén a közönség H. P. megjelenésekor örületesen tapsolni kezdett. Mint később megállapítható volt, inkább túnt az egyfajta údrvárlásnak, mint színészköszöntőnek. Berobbant a színré Don Armando spanyol lovag, tett néhány lépést, de aztán meg kellett állnia, és úgy cövekelt ott, mint Huszti Péter. Várta, hogy mi lesz. Végzőt nem kapott, megszólalni nem tudott, gondolta a legegyszerűbbet, kimegy és bejön újra, vagy vissza sem jön.

Alldogált hát ebben az orkánban. A forró nézőtér telefújta arcát tappsal, megmagyarázhatatlan értelmű kiáltásokkal, egy bérletes azt súvította, hogy „bravó”, ez nagyon megtetszett a többieknek, így aztán sokan kiöltöztek, „ez derék dolog volt!”, „jól csináltad”, és mint a futbálpályákon, még azt is hallani lehetett: „szép volt, fű!” Ez a kitüntető láрма a gyógyulásának szót. Ha

minden úgy megy, ahogy a vírusok kiszámították, bizony ez nem így történik, lehetett volna ebből egy jókora farkasréti borzongás..., ilyen fiatalon, meg ehhez hasonló, de hát ő szájba vágta a halált (egy időre legalábbis) és kitarított az Élet nevű nem tökéletes, de Jobb Nincs Egye Fene intézmény mellett. Most aztán itt állt és nem tehetett mást.

(— Mit csináltam volna, integessek, hogy azonnal hagyják abba? Az még csak olaj lett volna a tűzre, gondoltam, hajlongok néhányat, rossz ötlet volt, elszabadult a pokol, sok mindenre számítottam, erre nem. Tudtam ám ott valahol hátul a nyúlt-agyamban, hogy ez a Gyógyulásnak szót, a tölem tökéletesen független orvosi esetnek. Lehet érezegni? Kimondhatom? Nos, a reménynek. Mit lehet és érdemes ezen széptenni? Bevittem a színpadra egy zsák reményt.)

Mit tehet ilyenkor a színész?
A Holofernes iskolamestert játszó Körmendé, ez a hatalmas bohóc azonnal világosan látta az ügyet, a taps, minél tovább tart,

annál inkább hasznosítható. Magyarán: szétozható, mindkinek jut belőle, igazságosan el lehet osztani, sőt, még holnapra is marad belőle, odasúgta Husztiának:

— *Sirjon, kolléga úr! Az nagyon jó ilyenkor!*

Nem sirt, mert eszébe jutott, hogy K. két perc múlva belekezd egy kiadás rögtönzésbe, és résen kellett lennie, elég egy könnyecsepp a szeme sarkában, és K. máris viszi a darabot a világ végére, inkább esetlenül hajlongott, mint egy iskolai előadás. K. természetesen elégedetlen volt, zsembeledött:

— *Kolléga úr, az isten szerelmére, ájuljon el, én kiviszem!*

Nem ájul el, nem sirt. Bevitte a zsák reményt, kiborította a színpadra, mint egy Telapó-csomagot, akárki vehetett belőle, aztán folytatták az előadást. Bejátszott előadás, bejátszott siker. Azóta is tapsolnak, nevetnek, Huszti nem megy a szomszádba egy kis boldozásért, és a publikum is megszokta, hogy létezik. Ilyen fiatalon!

Ezt már megkapta: néhány éve a Kossuth-díjjal együtt, jötték a nagy so-

pánkodások, indult a rotáció, fantasztikus összekötetésekről lehetett hallani, X Y elintézte neki, egy ilyen Hamlet után, öregem, nem repül az a díj magától, miért nem inkább Ly vagy Zs? Nálunk ez már így van és így is marad. Ha Ly vagy Zs kapja, akkor inkább H. P.

És mi az, hogy ilyen fiatalon? És mi volt ez a fennkölt aggodalom? Mi volt ez a ketnes marhaság? „Tönkreteszi a Kossuth-díj! En mondom, kerlek, kikészül a díjtól. Bele fog gebedni, mindent megkapott úgys, Jágót, Peer Gyntöt, Szomoruyt, már mint a Lajost, Huszti kiég, passz.”

(— *Hihetetlen, de így történt, majdnem belegebbedtem. Néhány napig örültem, de aztán észre kellett vennem, ha akar-tam, ha nem, hogy néme-lyik kollégám elfordítja a fejét, és megtanultam olvasni a kétértelmű megjegyzések sorai között. Mikor az is visszajutott hozzám — és mi nem jut előbb vagy utóbb? —, hogy a Madách Színházban az történik, amit én akarok, azt szerződetnek, akinek papirosát én ellenjegyzem, felülgyekek a szerepzsákokra meg ehhez hasonló tökélyig vitt hüllyeségek, megadóan feltettem a kezem. Itt vagyok, pajtások, ide a pofámba. Bekaptam. Modoros vagyok, humortalan vagyok, ne széptítsük; gyenge valaki vagyok.*

Bűneim; nem szinkronizálok, nem rádiózom, meg-néztem magamnak, ki az, aki dolgozni akar velem,

előbb elolvasom a forgatókönyvet, aztán adok választ, sőt, olykor irrogatok.)

Nem állítja félkeserű állapotában, hogy lehetett volna „egy Dosztojevski, egy Molnár Ferenc”, de olvasható a Kortárs novemberi számában novellája, a „Köszönöm Prospero...” Nem dolgunk és nincs is rá jogosítványunk, hogy ítéskedjünk belletrista tudományá felett, de ez az írás mintegy összegezi mindazt az örömteli boldogtalanságot, amit a színész hordoz zsebeiben és a szívében. A pofonok előtt nem lehet elfutni, és az egyén számára semmiféle tanulsággal nem jár a másik élete, NEM LEHET MÁ-SOK ÉLETEBŐL MERÍTENI! EGY PILLANATRA TALÁN FELKAPJUK FEJÜNKET, HOGY VELÜNK IS VALAMI ILYESMI TÖRTÉNT, DE MINDENKIBŐL CSAK EGY VAN. HEMINGWAY MAGÁNYOSSÁGA CSAK AZ ÖVE; A KAPITÁNY (Husztai valószínűleg *Ion Bogról*, legjobb barátjáról, a korán elhalt, önpusztító román színésztől készített halotti maszkot ebben az alakjában) ÉRTELMETLEN HALÁLA CSAK AZ Ő ÉLETÉVEL IGAZÁN ÉRTELMETLEN. NEM SZOKTAM CÍTÁLNI SZEREPEKBŐL, DE MOST MÉGIS RANK DOKTORT KELL SEGÍTSÉGÜL HÍVNOM. Ő MONDJA, AKI NINCS, AZT HAMAR ELFELEJTIK, EZ LÁTJA, IGAZ! EZ MEGTANULHATÓ!

Husztai gyaníthatóan esze-lősen szereti barátait, a

neveseket, a névteleneket. *Illés Endrétől Ádám Ottóig* őrzi azok jó szavait és indulatait. Ő az a ritka példány, aki aggódni képes a másikért, talán ugyanazért, akin nevetni és dühöngeni tud. Ebből lesznek aztán a meg nem írt vádiratok hosszú kutyanyelveken — talán ha venné valaki a fáradtságot, hogy közelebből is megismerje őt...

De hát takarékoskodunk az energiával, és feltérképezni a másikat nem olyan egyszerű kirándulás, várni kell, amíg megszólal az a másik, és kitegeti a csendjeit, és megmutatja félelmeit, nemcsak akkor, ha a kórházi ágyon fekszik, amikor a legvédtelenebb. Akkor kell közeljutni hozzá, amikor ököbe szorul a keze, és a csöndben hallani, ahogy kézféjén megfeszül a bőr.

És most e síhederportrén megjelent Versinyin ezredes árnyéka. Figyelem a nézőtőrről, ahogy búcsúzik (mit adhat még a csodálatos *Darvas Iván* után?), ahogy előregörnyed, és megrettenve a jövőtől elindul a garnizonból, maga mögött hagyva — hogy is mondta, mit hozott be a LÓVÁ TETT LOVAGOK előadására? — maga mögött hagyva a *reményt*. Előző pillanatra úgy tűnik, nem tesz mást, csak összegezi e tiszta és csendes előadást — tiszta és csendes. Aztán kikapom szomszédom kezéből a távcsövet, közelről kell látni a szemét. Lehetetlen, de így van. Felnőtt ember lett.

Ilyen fiatalon?

Husztai Péter legújabb szerepében: Versinyinként a *Három nővér* című Csehov-drámában a Madách Színházban